

CONVINGEREA NEOCONSERVATOARE CE A FOST ȘI CE ESTE*

IRVING KRISTOL**

„[Președintele Bush este] o persoană angajată politic, dar cred că din anumite motive a fost capturat de neoconservatorii din jurul lui.“

Howard Dean, „U.S. News & World Report“, 11 august, 2003

CE ESTE DE FAPT NEOCONSERVATORISMUL? Jurnaliștii, și actualmente chiar candidații prezidențiali, vorbesc cu o încredere de invadat despre cine sau ce este „neoconservator“ și par să presupună că semnificația [neoconservatorismului — n.t.] este deplin dezvăluită în denumire. Aceia dintre noi care sunt desemnați ca „neocons“ sunt, funcție de context, amuzăți, flatați sau detași. Este [de aceea] legitim să te întrebă: există aici un „ceva“ specific?

Chiar și eu, cel numit frecvent „părintele“ tuturor acestor *neocons*, am avut momentele mele de interogare. În urmă cu câțiva ani spuneam (și, de asemenea, scriam) că neoconservatorismul a avut propriile trăsături distinctive în anii săi de început, dar că până acum a fost absorbit în tendința predominantă a conservatismului american. Mă înșelam și motivul acestei erori constă în faptul că, încă de la originile sale aflate la intelectualii liberali deziluzionați ai anilor 1970, ceea ce noi numeam neoconservatorism a fost unul dintre acele curente intelectuale care se manifestă doar în mod intermitent. El nu este o „mișcare“, aşa cum l-ar defini criticii orientați spre teorii conspirative. Neoconservatorismul este ceea ce istoricul Americii jacksoniene, Marvin Meyers, a numit o „convincere“ („*persuasion*“), care se manifestă peste timp, dar de o manieră dezordonată, și a cărei semnificație devine clară doar în retrospectivă.

În această perspectivă, se poate spune că sarcina istorică și scopul politic al neoconservatorismului ar părea a fi acesta: să convertească Partidul Republican și conservatismul american, în general, împotriva voinei lor, într-un nou tip de conservatism politic potrivit pentru guvernarea unei democrații moderne. Că această nouă politică conservatoare este în mod distinct americană este în afară de orice îndoială. Nu există nimic asemănător în Europa și majoritatea conservatorilor europeni sunt deosebit de sceptici în privința legitimității sale. Faptul că

* Acest articol, apărut în *The Weekly Standard*, August 25, 2003, Volume 008, issue 47 (sub titlul *The Neoconservative Persuasion. What it was, and what it is*) este reprodus cu permisiunea revistei. Pentru mai multe informații a se consulta www.weeklystandard.com. Mulțumim Tatianei Disparte pe această cale pentru semnalarea lui și pentru amabilitatea cu care a revizuit traducerea de fată.

** Irving Kristol, unul din autorii neoconservatori de referință, este autorul lucrării *Neoconservatism: The Autobiography of an Idea*.

în Statele Unite conservatorismul este atât de mult însănațosit față de cel din Europa, și mult mai eficient din punct de vedere politic, are desigur într-o anumită măsură de-a face cu însăși existența neoconservatorismului. Dar europeanii, care consideră absurd să privească spre Statele Unite pentru lecții de inovare politică, refuză categoric să ia în considerare această posibilitate.

Neoconservatorismul este prima variantă a conservatorismului american din ultimul secol care este „de sorginte“ americană. El este dătător de speranțe, nu lugubru; privește înapoi, nefiind nostalnic; și are un ton general tonic, nu revendicativ sau pesimist. Eroii săi de secol XX au tins să fie TR [Theodore Roosevelt], FDR [Franklin Delano Roosevelt] și Ronald Reagan. Astfel de republicani și de conservatori valoroși precum Calvin Coolidge, Herbert Hoover, Dwight Eisenhower și Barry Goldwater au fost ignorați cu polițe [de neoconservatori]. Desigur, acești [oameni] valoroși nu sunt în nici un fel ignorați de un segment larg, probabil cel mai larg al Partidului Republican, cu rezultatul că cei mai mulți politicieni republicani nu știu nimic și nu sunt preocupați deloc de neoconservatorism. Cu toate acestea, ei nu pot eluda faptul că politicile neoconservatoare, extinse dincolo de baza politică și financiară tradițională [a Partidului Republican], au ajutat ca tocmai ideea de conservatorism politic să devină mai acceptabilă pentru majoritatea electoratului american. Nici nu a trecut drept oficial faptul că politicile publice neoconservatoare, nu cele republicane tradiționale, au avut ca rezultat președinții republicane care s-au bucurat de popularitate.

Una dintre aceste politici, cea mai vizibilă și cea mai controversată, este reducerea nivelurilor de impozitare pentru a stimula creșterea economică constantă. Această politică nu a fost inventată de *neocons* și ceea ce i-a interesat nu au fost particularitățile reducerii impozitelor, ci, mai curând, focalizarea constantă asupra creșterii economice. *Neocons* sunt familiarizați cu istoria intelectuală și sunt conștienți că doar în ultimele două secole democrația a devenit o opțiune respectabilă pentru gânditorii politici. Anterior, democrația a însemnat un regim politic inherent turbulent, cu „neavuți“ și „avuți“ angajați într-o perpetuă și ubică luptă distructivă de clasă. Numai această perspectivă a creșterii economice în care fiecare prosperă, [chiar] dacă nu în mod egal sau simultan, a conferit democrațiilor moderne legitimitate și durabilitate.

Prețul acestui accent pus pe creșterea economică a fost în primință finanțelor publice o atitudine de departe mai adversativă față de risc decât cea a conservatorilor tradiționali. *Neocons* ar prefera să nu aibă mari deficite bugetare, dar este în natura democrației — întrucât pare a fi în natura naturii umane — ca demagogia politică să se soldeze cu imprudență economică, astfel că uneori trebuie asumate deficitele bugetare ca preț (temporar, se speră) al continuării creșterii economice. Este o presupozitie de bază a neoconservatorismului faptul că, drept consecință a răspândirii bunăstării la nivelul tuturor claselor, o populație-deținătoare-de-proprietate și plătitore-de-impozit va deveni în timp mai puțin vulnerabilă la iluziile egalitariste și la apelurile demagogice și mai sensibilă la principiile de bază ale costului economic.

Această idee conduce la problema rolului statului. *Neocons* nu agreează concentrarea serviciilor în welfare state și sunt încântați să studieze căi alternative

de realizare a lor. Dar ei sunt îngrijorați de noțiunea hayekiană conform căreia ne aflăm „pe drumul către servitute“. *Neocons* nu simt acel tip de alarmă sau anxietate legată de creșterea statului în secolul trecut, întrucât îl consideră un proces natural, cu adevărat inevitabil. Deoarece tind să fie mai interesați de istorie decât de economie sau sociologie, ei știu că ideea secolului al XIX-lea, atât de clar exprimată de Herbert Spencer în al său *The Man Versus the State*, a fost o excentricitate istorică. Oamenii au preferat întotdeauna guvernarea puternică unei guvernări slabe, deși cu siguranță nu au agreat ceva ce aduce o guvernare intens intrusivă [în sfera vieții lor private]. *Neocons* se simt acasă în America de azi într-o măsură mai mare decât conservatorii tradiționali. Deși simt nevoie să fie critici la adresa ei [a societății americane], [neoconservatorii] tind să caute ghidare intelectuală în înțelepciunea democratică a lui Tocqueville mai curând decât în nostalgia Tory a lui Russell Kirk, să spunem.

Dar *neocons* se simt confortabil în America modernă doar până la un anumit grad. Declinul constant al culturii noastre democratice, afundarea în noi niveluri de vulgaritate, îi unește pe *neocons* cu conservatorii tradiționali — totuși nu cu acei conservatori libertarieni care sunt conservatori din punct de vedere economic, dar nepăsători față de cultură. Rezultatul este o alianță absolut neașteptată între *neocons*, care includ o proporție obișnuită de intelectuali laici, și tradiționaliști religioși. Ei sunt uniți în probleme ce privesc calitatea educației, relațiile bisericii cu statul, reglementări legate de pornografia și altele asemenea, toate fiind [considerate de *neocons*] drept candidate demne de atenția guvernului. Faptul că Partidul Republican are acum o susținere substanțială din partea celor religioși conferă *neocons* o anume influență și chiar putere. Întrucât conservatorismul religios este atât de fragil în Europa, potențialul neoconservator este acolo, în mod corespunzător, slab.

Și apoi, desigur, este vorba de politica externă, de aria politică americane în care neoconservatorismul a fost recent în centrul atenției media. Acest lucru este surprinzător deoarece nu există nici un set de principii neoconservatoare în privința politicii externe, ci doar un set de atitudini derivate din experiența istorică. (Textul neoconservator favorit de politică externă, grație profesorilor Leo Strauss din Chicago și Donald Kagan din Yale, este Tucidide despre *Războiul peloponesiac*.) Aceste atitudini pot fi însumate în următoarele „teze“ (cum ar spune marxistul): În primul rând, patriotismul este un sentiment natural și sănătos și ar trebui să fie încurajat, deopotrivă, de instituții private și publice. Mai ales întrucât suntem o națiune de imigranți, acesta este un sentiment american puternic. În al doilea rând, guvernarea mondială este o idee teribilă deoarece poate conduce la tiranie mondială. Instituțiile internaționale care vizează o guvernare mondială ultimă ar trebui privite cu cea mai profundă suspiciune. În al treilea rând, oamenii de stat ar trebui, înainte de orice, să aibă abilitatea de a distinge prietenii de inamici. Acest lucru nu este atât de ușor precum pare, aşa cum a dovedit istoria Războiului Rece. Numărul oamenilor inteligenți care nu au putut considera Uniunea Sovietică drept inamic, deși aceasta a fost chiar propria ei autodefinire, a fost absolut uimitor.

În ultimul rând, pentru o mare putere, „interesul național“ nu este un termen geografic, exceptând corect chestiuni prozaice precum comerțul și reglemen-

tarea mediului înconjurător. O națiune mai mică ar putea simți în mod adekvat că interesul său național începe și se încheie la frontierele sale, astfel încât politica sa externă este aproape întotdeauna o uzanță defensivă. O națiune mai mare are interese mai extinse. Și națiunile mari, a căror identitate este ideologică, ca Uniunea Sovietică de ieri și Statele Unite de azi, au inevitabil interese ideologice pe lângă cele pur materiale. Cu excepția evenimentelor extraordinare, Statele Unite se vor simți întotdeauna obligate să apere, dacă este cu puțință, o națiune democratică atacată de forțe nedemocratice, externe sau interne. Tocmai de aceea a fost în interesul nostru național să venim în apărarea Franței și Marii Britanii în cel de-al doilea război mondial. Tocmai de aceea simțim necesar să apărăm Israelul astăzi, când supraviețuirea lui este amenințată. Nu sunt necesare nici un fel de calcule geopolitice complicate în privința interesului național.

În spatele tuturora acestora stă un fapt de netăgăduit: incredibila superioritate militară a Statelor Unite vizavi de națiunile restului lumii, în orice combinație imaginabilă. Această superioritate nu a fost planificată de nimeni, și chiar în zilele noastre sunt mulți americani care neagă acest lucru. Într-o mare măsură, totul s-a întâmplat ca rezultat al nenorocului nostru. În timpul celor 50 de ani de după cel de-al doilea război mondial, în timp ce în Europa era pace și Uniunea Sovietică se baza pe surrogate pentru a duce propriile ei lupte, Statele Unite au fost implicate într-o întreagă serie de războaie: Războiul din Coreea, Războiul din Vietnam, Războiul din Golf, Conflictul din Kosovo, Războiul din Afganistan, Războiul din Irak. Rezultatul a fost că cheltuielile noastre militare s-au extins mai mult sau mai puțin paralel cu creșterea noastră economică, în timp ce democrațiile Europei și-au redus cheltuielile militare în favoarea programelor de bunăstare socială. Uniunea Sovietică a cheltuit excesiv dar perdant, astfel încât colapsul său militar a fost paralel cu cel economic.

Brusc, după două decenii de-a lungul cărora „declinul imperial” și „expansia imperială” au fost sloganăe academice și jurnalistică, Statele Unite au ajuns o putere mondială fără termen de comparație. „Magia” interesului acumulat peste jumătate de secol a afectat bugetul nostru militar, la fel cum l-a afectat cercetarea tehnologică și științifică cumulată a forțelor noastre armate. Odată cu puterea vin și responsabilitățile, căutate sau nu, binevenite sau nu. Și nu poate fi tăgăduit că dacă ai tipul de putere pe care noi o avem, fie vei găsi posibilitățile să folosești, fie lumea le va descoperi pentru tine.

Elementele mai vechi, tradiționale din Partidul Republican au ajuns cu dificultate la înțelegerea acestei noi realități în politica externă, tot așa cum nu pot să reconcilieze conservatorismul economic cu conservatorismul social și cultural. Dar prinț-unul din acele accidente asupra cărora meditează istoricii, președintele nostru actual și administrația sa par să se simtă acasă în această nou mediu politic, deși este clar că ei nu au anticipat acest rol mai mult decât a făcut-o partidul ca întreg. Ca rezultat, neoconservatorismul a început să se bucure de o a doua viață, într-o vreme în care i se mai publicau încă necroloagele.

Traducere de
Gabriela Tănăsescu